

Гуманітарні потреби на окупованих територіях: Що ми знаємо і що можемо зробити?

Вересень 2025 року | Україна

Загальний огляд

За підрахунками, на окупованих територіях України проживає від трьох до п'яти мільйонів осіб, які, за попередніми дослідженнями, мають високий рівень потреб. Однак відсутність доступу до цих територій ускладнює збір даних та надання допомоги населенню. Методологія «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті» дозволяє зібрати певну інформацію про гуманітарні потреби, щоб забезпечити належну фіксацію потреб населення окупованих територій і гуманітарне реагування на основі цих даних у майбутньому. У цьому брифі узагальнено наявні дані про гуманітарні потреби на окупованих територіях станом на серпень 2025 року на основі обмеженої інформації. Для цілей цього звіту REACH визначає окуповані території як території Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей України, окуповані Росією після 24 лютого 2022 року. Всі дані, наведені в цьому звіті, є індикативними.

I. Які потреби на окупованих територіях є найбільш нагальними? Дані для адвокації та реалізації програм

На окупованих територіях постійно фіксуються **стійкі незадоволені гуманітарні потреби** (січень 2025 р., МГС), однак діяльність гуманітарних організацій ускладнюється через обмежений доступ до цих територій (квітень 2025 р., УКГС ООН). Втім, наявні дані можуть бути використані для адвокації та реалізації певних програм надання допомоги людям, які проживають на окупованих територіях. REACH було визначено три основні виклики, з якими стикаються жителі окупованих територій:

1.1. Фінансова недоступність товарів та послуг

Хоча, за повідомленнями, більшість продуктів харчування та непродовольчих товарів (НПТ) були наявні в магазинах, вони часто були фінансово недоступними для багатьох жителів окупованих територій. Високі ціни на товари на ринках часто згадувалися як перешкода у доступі до продуктів харчування (42%) та НПТ (49%) (червень 2025 р., МГС), а 42% споживачів вказали на зростання цін протягом останнього місяця (грудень 2024 р., CIMR).

Згідно з отриманими даними, доступ до засобів до існування на окупованих територіях був обмеженим, що ще більше ускладнювало ситуацію: жителі 38% населених пунктів зовсім не мали доступу до засобів до існування, причому лише в 3% населених пунктів люди мали достатньо коштів для покриття всіх базових потреб. Так само у 13% досліджених населених пунктів ключові інформанти повідомили, що жителі не могли задовольнити жодної потреби через брак коштів (2025 р., FIOA MSNA ВПП), тому люди часто були змушені вдаватися до натурального господарства, щоб задовольнити свої продовольчі потреби. Хоча люди зазвичай купували продукти харчування на ринках (про що повідомлялося у 75% населених пунктів), за отриманими даними, жителі багатьох населених пунктів також вдавалися до натурального господарства (67%) (2025 р., FIOA MSNA ВПП), попри безпекові ризики, пов'язані з забрудненням сільськогосподарських земель мінами/ боєприпасами, що не розірвалися.

1.2. Потреби у сфері захисту та правової допомоги

Жителі окупованих територій стикаються з широким спектром безпекових проблем, частина з яких є унікальними саме для умов окупації. Деякі проблеми у сфері захисту на окупованих територіях були спільними з проблемами на підконтрольних уряду України територіях, хоча й менш поширеними, зокрема, ракетні обстріли (51% досліджених населених пунктів) та збройне насильство або артилерійські обстріли (44%) (червень 2025 р., МГС на окупованих територіях (ОТ)). **Водночас інші проблеми у сфері захисту, а також питання, пов'язані з житлом, землею та майном, були особливо поширеними саме на окупованих територіях.** Зокрема, за словами ключових інформантів, жителі були занепокоєні через використання житла та/або земель для військових цілей (62% досліджених населених пунктів); незаконне захоплення власності іншими особами (42%); мародерство приватної власності (35%); соціальна напруга в громадах (27%) (червень 2025 р., МГС ОТ). Часто повідомлялося про присутність військових об'єктів серед або поблизу цивільного населення, зокрема у Лисичанську, що підтверджено результатами іншого дослідження REACH (грудень 2024 р., DIA). Така ситуація свідчить про додаткові безпекові ризики для населення, які можуть бути мінімізовані шляхом суворого дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Під час інших досліджень була зафіксована поширеність у громадах мін/ боєприпасів, що не розірвались (78% досліджених населених пунктів) (2025 р., FIOA MSNA ВПП). Окрім безпекових ризиків, наявність мін та боєприпасів, що не розірвались, може ускладнити проблеми, пов'язані з засобами до існування (забруднення сільськогосподарських земель) та доступом до послуг (небезпечно діставатися до установ). Втім, про безпекові проблеми через присутність мін/ боєприпасів, що не розірвались, зазначалося лише у 30% населених пунктів (грудень 2025 р., МГС ОТ), що, ймовірно, може свідчити про вищий рівень обізнаності про мінну небезпеку після трьох років війни або ж про те, що домогосподарства навчилися з нею справлятися, попри пов'язані з цим ризики.

ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

1.3. Недоступність послуг: зазначені занепокоєння щодо питання паспортизації

Згідно з даними попередніх досліджень REACH (травень 2024 р., [ABA](#)), під час окупації послуги, що надаються Росією, мають перевагу над українськими. Окрім довгострокових проблем, таких як порушення ланцюгів постачання, це створює нові виклики для жителів, ще більше обмежуючи їхній доступ до послуг:

- **Майже всі жителі окупованих територій не мають доступу до української банківської системи** і, отже, не можуть отримувати допомогу від уряду України. Водночас до додаткових витрат часто призводить зміна валюти (комісії та невідгідні курси обміну, червень 2025 р., МГС). Крім того, доступ до українських ЗМІ є практично відсутнім².
- **Згідно з отриманими даними, доступ до базових послуг, таких як медична допомога, надавався за умови наявності російського паспорта:** відсутність російських паспортів становила проблему у 7% населених пунктів, де жителі не мали змоги отримати належну медичну допомогу (червень 2025 р., МГС).
- В інших якісних дослідженнях REACH зазначалося, що за повідомленнями, жителям окупованих територій російські паспорти потрібні для доступу до послуг, проте деякі **ключові інформанти також висловили занепокоєння через відчуття, що це може стати підставою для призову до російської армії.** На запитання про проблеми у сфері захисту, що стосуються саме чоловіків, ключові інформанти у 30% окупованих населених пунктів вказали на стурбованість жителів через загрозу призову (червень 2025 року, МГС ОТ), що є порушенням міжнародного гуманітарного права (стаття 51, [IV Женевська конвенція](#)).

II. Чи маємо ми повне уявлення про потреби?

2.1. Обмеження та точність даних

Отримання інформації з окупованих територій є ускладненим через обмеження комунікації та можливостей пересування, тому застосовується методологія «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті». **Попри наявні обмеження, валідаційне дослідження підтвердило, що ця методологія є ефективною для порівняння гуманітарних потреб у різних районах, хоча точність різниться в залежності від сектора та індикатора, а також залежить від охоплення населених пунктів.**

Для подальшого розуміння точності висновків щодо окупованих територій фахівці REACH порівняли дані різних досліджень, проведених із застосуванням різних методик, щоб перевірити, чи є між ними розбіжності і які індикатори є надійними:

- **Спільна ініціатива моніторингу ринку (СІМР) на окупованих територіях досліджує наявність товарів на ринках, тоді як Моніторинг гуманітарної ситуації (МГС) на окупованих територіях дозволяє виявити частку населених пунктів з обмеженим доступом до продуктів харчування.** У грудні 2024 року 48 із 50 опитаних споживачів повідомили про повну наявність продуктів у магазинах (СІМР ОТ). Ці дані дещо відрізняються від результатів МГС ОТ, де ключові інформанти (КІ) у 16 із 49 населених пунктів вказали на обмежену наявність товарів. Водночас нижча доступність продуктів харчування у Запорізькій області була зафіксована як у СІМР, так і в МГС, що свідчить про те, що **хоча точна поширеність потреб може відрізнятись залежно від географічного фокусу та методології дослідження, загальні тенденції** (наприклад, райони, населення яких потребує допомоги, або рівень вираженості потреб) **точно відображаються в поточних дослідженнях.**
- **В дослідженнях МГС ОТ Раунд 19 та FIOA MSNA ВПП були проаналізовані мультисекторальні потреби на окупованих територіях у жовтні 2024 року.** Зокрема, щодо доступу до води: згідно з FIOA MSNA ВПП, у 39% досліджених населених пунктів не повідомлялося про проблеми з доступом до питної води, тоді як за даними МГС ОТ, перебої у водопостачанні не фіксувалися у 43% населених пунктів. Водночас під час дослідження FIOA MSNA ВПП ключові інформанти повідомили про часті проблеми або повну відсутність доступу до води у 20% населених пунктів, тоді як за даними МГС ОТ, ключові інформанти в 19% населених пунктів повідомили про перебої з водопостачанням більшість часу щодня або постійно. Попри різні методології, **результати є подібними, а отже, їх можна вважати достовірними.**

- **Оцінка рівня пошкодження житла та об'єктів цивільної інфраструктури у Лисичанську здійснювалась за допомогою дистанційного зондування (грудень 2024 р., DIA). Результати загалом узгоджуються з повідомленнями ключових інформантів з цього населеного пункту, що додає впевненості в достовірності їхніх повідомлень.**
- Додаткові якісні інтерв'ю, проведені REACH, також підтвердили, що ключові інформанти загалом погоджувалися з тим, що ситуація в їхньому населеному пункті подібна до ситуації у сусідніх населених пунктах. Це свідчить про те, що **потреби зазвичай можуть бути подібними в населених пунктах, розташованих поруч один з одним.**

2.2. Прогалини в гуманітарних даних на окупованих територіях

Існують деякі прогалини в даних щодо окупованих територій. **По-перше, з початку повномасштабного вторгнення демографічна ситуація на цих територіях змінилась** внаслідок масового переміщення населення, яке, ймовірно, ще триває. Станом на жовтень 2024 року, за повідомленнями, близько половини досліджених населених пунктів (48%) втратили більшість населення, яке проживало там до 2022 року. Водночас у багатьох населених пунктах КІ вказали на наявність внутрішньо переміщених осіб (54%) або осіб, які повернулись до місць постійного проживання (30%). **Без оновлених даних щодо демографічного профілю населених пунктів на окупованих територіях важко точно оцінити кількість людей, які потребують допомоги, а також визначити, які вразливі групи населення там проживають.**

Так само **дослідження МГС ОТ охопило переважно невеликі населені пункти** (у червні 2025 р. у 40% населених пунктів проживало менше 1000 осіб, а у 35% – від 1000 до 5000 осіб), **що ускладнює узагальнення висновків щодо більшості населення окупованих територій.**

Крім того, **проблеми у сфері захисту, ймовірно, недостатньо висвітлюються через їхню чутливість** та побоювання репресій у разі обговорення цих питань.

Деякі ключові інформанти, опитані за методологією «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті», не мають достатньої поінформованості щодо вразливих груп населення. Наприклад, у 43% населених пунктів ключові інформанти повідомили, що не знають, з якими саме проблемами захисту стикаються жінки та дітвора на окупованих територіях (червень 2025 р., МГС ОТ). Так само інформанти, які контактували лише з сім'ями без дітей на окупованих територіях, не могли оцінити, з якими викликами стикаються діти або які потреби вони мають в сфері освіти.

Отже, наявних даних, ймовірно, недостатньо для повного розуміння потреб найбільш вразливих людей на окупованих територіях або тих, хто не має контактів з особами, що проживають на підконтрольних уряду України територіях.

Додаткова інформація

REACH відстежує та регулярно доповідає про гуманітарні потреби на окупованих територіях у рамках інших дослідницьких циклів. Із чутливими дослідженнями можна ознайомитися, надіславши запит за адресою impact.ukraine@impact-initiatives.org. Партнерам, які зацікавлені у роботі REACH щодо окупованих територій та плануванні гуманітарного реагування після деокупації, пропонується ознайомитися з наступними ресурсами:

Соціальна згуртованість на повернутих та окупованих територіях

Overview of social cohesion in areas formerly or currently occupied by Russia

January-March 2024 | Ukraine

Between December 2023 and March 2024, REACH conducted assessments to understand how social cohesion in Ukraine since the start of the full-scale invasion in areas experiencing (at the time of data) formerly experienced occupation. Findings from areas regained by Ukraine and from occupied areas analysed in a restricted report available upon request. This two-pager goes over the methodology as the report.

Key takeaways

Overview of social cohesion in areas regained by Ukraine

- While in a majority of FGDs, participants reported that **horizontal social relations improved in the start of the full-scale invasion**, it is **mitigated by reports of increased polarization** in the with some people being closer together and some further apart. A wide variety of contributing factors from displacement status to perceived attitude during occupation.
- Humanitarian assistance was reported as a major factor contributing to horizontal social eligibility criteria perceived as being unfair or too narrow and lack of clarity on how assist might indicate a need for further community engagement from humanitarian actors to explain h criteria are set.**
- Vertical social relations varied considerably across settlements**, with trust in local authorities to their perceived behaviour and public statements during and after occupation being the main inclusion in the restoration process, clear communication and avoiding stigmatizing group

Міські центри, які повернулись під контроль уряду України- звіт

UKRAINE

Urban Centres Regained by Ukraine

Area-Based Assessment

May 2024

USAID REACH Informing more effective humanitarian action

Зміни потреб на окупованих територіях – звіт

REACH HSM: Evolution of humanitarian needs in occupied areas (July-October 2024)

January 2025 | Ukraine

KEY MESSAGES

- Between July and October 2024, the proportion of settlements with reported 'high' or above levels humanitarian need grew from 37% to 42% of the settlements. The needs appeared particularly acute the front line, where the proportion of settlements with reported 'high' or above levels of overall human 60% in October.
- The most frequently reported unmet priority needs remained consistent, including lack of/insufficient adequate healthcare, communication means, and income or money. A notable rise in cold-season-n needs was observed, particularly in frontline settlements. It's increasingly highlighted insufficient heating (settlements in July to 17% in October) and a lack of non-food items (7% to 15%). Similarly, kits in 37 within 30 km of the front line reported insufficient access to suitable living spaces in October 2024, which to heightened vulnerability of residents in occupied areas during the winter season.
- Findings highlight considerable challenges in accessing financial resources and access to Ukrainian banking systems consistently reported as a concern in an average of 86% of the same time, access to Russian banking services showed improvement, with kits in 43% of the settlements to Russian online banking for most of the residents, and kits in 57% reporting access to the use of Russia payments by October.

CONTEXT & RATIONALE

The humanitarian situation in the occupied areas of Ukraine remains a matter of grave concern, as 1 these areas, encompassing at least 1.5 million people in need (according to the 2024 Humanitarian Needs Plan), continues to face challenges in relation to meeting their essential needs.

In addition, access barriers to these territories persevered throughout 2024, which along with the lack of information, have created a complex environment where the delivery of life-saving aid remains a sign.

REACH's Humanitarian Situation Monitoring (HSM) aims to address the information gap by providing up to date sectoral information on the community-level needs of those living in occupied areas. This situation overview developments in settlements in the occupied areas of Ukraine from July 2024 (Round 17) to October 19). Whilst sampling changed from round to round, the current brief incorporates data from 139 st

Методологія та обмеження

Цей аналіз ґрунтується на даних, зібраних під час попередніх досліджень REACH: **Моніторинг гуманітарної ситуації (МГС, червень 2025 р.)**, у межах якого проводиться збір даних про потреби громад у 139 населених пунктах на окупованих територіях за методологією «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті»; **якісні раунди МГС (лютий 2025 р.)**, які доповнюють регулярні раунди МГС шляхом інтерв'ю з особами, які нещодавно покинули окуповані території; **Спільна ініціатива моніторингу ринку (СІМР, грудень 2024 р.)**, у межах якої проводиться збір даних про доступ до ринків та ціни на товари на рівні громад шляхом опитування споживачів і представників роздрібної торгівлі на окупованих територіях; та **Аналіз наслідків пошкоджень у Лисичанську (DIA, грудень 2024 р.)**, під час якого були використані дані дистанційного зондування для оцінки рівня пошкоджень житла та інфраструктури в окупованих населених пунктах. Для аналізу також були використані вторинні джерела даних, зокрема **Оцінка мультисекторальних потреб на лінії фронту та окупованих територіях України, здійснена Всесвітньою продовольчою програмою (FIOA MSNA ВПП, 2025 р.)**, у межах якої збір даних щодо мультисекторних потреб на окупованих територіях проводився на рівні населених пунктів. Дані всіх цих досліджень є індикативними.

Кінцеві примітки

1 «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті» (AoK) – методологія, розроблена REACH для заповнення інформаційних прогалин у недоступних районах. Ця методологія передбачає проведення інтерв'ю з ключовими інформантами (KI) щодо гуманітарної ситуації в громаді (зазвичай – у певному населеному пункті), про яку вони мають актуальну інформацію. Ключовими інформантами можуть бути жителі цих населених пунктів або особи, які нещодавно відвідали ці населені пункти, або виїхали з них, причому інтерв'ю з ними проводяться вже у місцях їхнього переміщення. Для отримання додаткової інформації про AoK дивіться: Застосування методології AoK для моніторингу

гуманітарної ситуації, вересень 2023 р.

2 Обмеження у доступі до інформації та до телекомунікацій негативно впливають на захист жителів окупованих територій: у **дослідженні** Центру з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (CIVIC) в Україні зазначається, наскільки доступ до інформації є важливим для самозахисту цивільного населення.

Якщо у вас є питання щодо цього брифу або ви бажаєте отримати додаткову інформацію про роботу REACH на окупованих територіях, будь ласка, звертайтеся за адресою: maxence.martin@impact-initiatives.org

Цей бриф було опубліковано за підтримки:

Co-funded by the European Union

HAVEN

Humanitarian Action through Volunteers, Enablers & Networks

Nonviolent Peaceforce

acted

Relief Coordination Centre

IMPACT REACH PANDA AGORA

CENTER FOR CIVILIANS IN CONFLICT

Supported by:

UKaid from the British people